

BUTLLETÍ

GRUP d'ESTUDIS SITGETANS

Any XLIII

Febrer del 2018

Nº 164

ANTONI FERRATGES, MARQUÈS DE MONT-ROIG

David Jou i Andreu

El marquès de Mont-roig i Sitges

Tot i que es tracta d'un Fill Adoptiu de Sitges i que un dels carrers més transitats de la vila porta el seu nom, poques referències hi ha d'aquest distingit personatge, que en aquest món es deia Antoni Ferratges de Mesa¹. Com a resultat de l'efecte inevitable del pas del temps, avui, a Sitges, Antoni Ferratges de Mesa, marquès de Mont-roig, és pràcticament un desconegut.

L'avi del futur marquès de Mont-roig, Joan Baptista Ferratges i Jordi, estava casat amb la sitgetana Bernardina Ballester i Cassanyes. Era notari de Mont-roig del Camp i, al mateix temps, secretari de l'ajuntament, però fou mort el 1811, durant la invasió del Camp de Tarragona, per les tropes franceses. Va deixar un fill petit, que havia nascut a Mont-roig el 1809, anomenat Ferran Ferratges i Ballester. Com a conseqüència de la manca de pare, de les calamitats de les guerres i de les males collites, la mare del Ferran,

vídua, conscient del problemes amb què es trobaria en el futur, va enviar el noi a Sitges, el seu poble.

Disset anys més tard, el 19 de juliol de 1828², consta que Ferran Ferratges, "natural de Mont-roig i veí de Sitges, té llicència per passar a l'Havana per a unir-se a la casa de comerç Masó, Roig i Companyia"³. Deu anys després, el mes de maig de 1838, Ferran Ferratges i Ballester es casà, a Santiago de Cuba, amb Magdalena Mesa i Fàbregas i el 13 de maig de 1840 va néixer el seu primer fill, Antoni, al qual en seguiren altres dos, Ferran i Joaquim, i una filla, Anna. A Santiago de Cuba, Ferran Ferratges era un personatge important i va tenir els càrrecs de 'regidor perpetuo', 'juez prior del Tribunal de Comercio', 'diputado de la Real Junta de Comercio' i 'tesorero de la Junta de Carreteras'⁴

Segons el que va ser el seu amic sitgetà, Bartomeu Carbonell i Batlle⁵ el noi Antoni Ferratges i Mesa va arribar a Sitges, procedent de Cuba, a l'edat de 14 anys, en el bricbarca *Nueva Teresa Cubana*, un vaixell de vela, del qual només tenim la referència que ens dóna Emerencià Roig i Raventós, historiador de la marina catalana del vuit-cents, afegint que, en aquella època, en què la màxima aspiració de la joventut subrencia era traslladar-se a les Antilles per a progressar en el camí de la vida, era un dels vaixells preferits pels sitgetans per a travessar l'Atlàntic⁶.

Segons la mateixa font, el *Nueva Teresa Cubana*, amb un nom ben propi del romanticisme, era propietat de la casa Masó, Sabater i Companyia, formada per sitgetans, circumstància que en gran part podia justificar la preferència de què ens assabenta el nostre historiador. El soci d'aquesta societat marítima, Rafel Masó, era, també, armador de la barca de mitjana Vinyet, anomenada tan sovint en les pàgines del *Sitges dels nostres avis*, i fou, finalment, important accionista de la fàbrica de filats Unión Subu-

Retrat d'Antoni Ferratges, l'any 1869,
quan tenia 39 anys

Retrat del marquès de Mont-roig a finals del segle XIX

rense, instal·lada al torrent de la Bassa-rodon de Sitges, que significà el primer pas en el camí de la industrialització de la vila ⁷.

Com s'ha dit, els Ferratges, amb interessos a Santiago de Cuba, eren originaris de Mont-roig del Camp, i el fet que el seu fill Antoni anés a viure a Sitges, podria haver estat, a més dels orígens i llaços familiars que la família Ferratges tenia amb la vila, perquè que el mestre que dirigia l'escola del carrer Major, el senyor Joan Tarrida i Tardà, estava casat amb Carme Ferratges i Ballester ⁸, i era, a més d'oncle del jove Antoni, la persona apropiada per a alligónar-lo i orientar-lo en els seus estudis.

Sembla que Antoni Ferratges es trobà bé en aquell Sitges tan familiar, on s'aclimatà tot seguit. Els seus cosins Joan i Gaietà Tarrida i Ferratges, una mica més grans que ell, eren a Cuba, a continuar els negocis de la família ⁹, tot i que no van tardar gaire a tornar a Sitges ¹⁰, però Antoni Ferratges va trobar altres companys i va fer amics, com Bartomeu Carbonell i Batlle, pare de l'historiador i publicista Josep Carbonell i Gener, i Bartomeu Robert, el futur doctor Robert, nascuts també com ell entre el 1841 i el 1843, circumstància que ajudà que congeniessin.

Tot i això, la seva estada a Sitges no va ser gaire llarga, atès que aviat va tenir l'edat d'iniciar estudis més importants que els que podia fer a Sitges. La fa-

mília va anar a viure a Barcelona. Antoni Ferratges estudià al col·legi escolapi de Sant Antoni, de Barcelona, i després a la universitat, on es preparà per a la seva brillant carrera en l'advocacia i la política.

No tenim gaires notícies d'aquells primers anys seus a Catalunya, però sembla que l'any 1866, amb 24 anys, va col·laborar en el diari progressista *La Corona de Aragón*, que dirigia Víctor Balaguer, i que formà part de la direcció barcelonina del partit progressista, circumstància que el va portar a l'exili el 1867. I també, que va viure molt de prop els fets de la revolució del mes de setembre de 1868, la Gloriosa, que va destronar la reina Isabel II. El seu pare morí a Barcelona, l'any 1879.

Tot això va fer que participés decididament en la política ¹¹. Segons *La Renaixensa*, el 1883 era diputat a les Corts de Madrid ¹². El 1887 era director de política de la presidència del consell de ministres, i vingué a Barcelona acompanyant el ministre de Gràcia i Justícia ¹³, que llavors era el cèlebre Manuel Alonso Martínez. En el mateix any 1887, la reina regent, Maria Cristina, li concedí el títol de marquès de Mont-roig ¹⁴. El 1892 fou diputat a Corts pel districte de Granollers ¹⁵ i assessor de l'ajuntament de Sitges. I el 1894, l'ajuntament acordà nomenar-lo Fill Adoptiu de Sitges en agraïment a les gestions que havia fet a Madrid en benefici de la vila i de l'hospital de Sitges ¹⁶.

En aquell mateix any 1894, aconseguí que la reina regent firmés un decret concedint a l'ajuntament de Sitges el títol d'Il·lustríssim. Amb aquest motiu, l'ajuntament acordà donar el nom de Marquès de Mont-roig a la plaça del Cap de la Vila ¹⁷. El 1898 fou designat senador vitalici per la província de Barcelona ¹⁸, i, tot sovint, segons les mateixes fonts d'informació, feia, el transcurs de les seves actuacions, estades a Sitges. Morí a Barcelona el 21 de febrer de 1909.

El Cap de la Vila tingué el nom de Marquès de Mont-roig, en honor d'Antoni Ferratges, des del mes de setembre de l'any 1894 fins l'any 1938, en què fou substituït pel de Buenaventura Durruti, personatge que va tenir una destacada actuació durant la guerra civil en la zona republicana. En la seva entrada, les tropes 'nacionales', el mes de gener de 1939, van anul·lar immediatament i rabiosament aquest nom però no es va creure convenient tornar a la plaça en nom de Marquès de Mont-roig, i, amb bon criteri, se li va retornar el nom de Cap de la Vila.

A handwritten signature in cursive script that reads "M de Mont Roig". The signature is written in dark ink on a light background.

Signatura del marquès de Mont-roig, també a finals del segle XIX

A l'any següent, el 1940, es donà el nom de Marquès de Mont-roig, a la prolongació del carrer Primer de Maig, entre la plaça de la Indústria i el carrer de les Parellades. Aquesta prolongació s'havia començat a obrir l'any 1937, a través de l'hort de can Batlle i enderrocant unes cases del carrer de les Parellades, i des de la seva obertura havia quedat sense bastejar ¹⁹. Val a dir, també, que així com el nom de Marquès de Mont-roig, donat al Cap de la Vila, mai arribà a tenir el favor popular, quan es va donar el mateix nom al nou carrer va tenir, des del primer moment, tota vigència.

El mas d'en Ferratges, o d'en Miró, en l'actualitat

Mont-roig, el mas Ferratges i Joan Miró

A la seva tornada de Cuba, Ferran Ferratges i Ballester va comprar al seu poble nadiu, Mont-roig del Camp, una gran finca on va fer edificar un important edifici d'un cert estil colonial, que va ser conegut pel mas d'en Ferratges. El mas avalava el títol del marquesat que va rebre Antoni Ferratges. L'any 1909, en morir el marquès de Mont-roig, el mas d'en Ferratges fou adquirit pel pare del pintor Joan Miró. Fou allà on el jove artista, enamorat com estava d'aquest espai, va passar llargues temporades, en el transcurs dels seus 65 anys, i va realitzar algunes de les obres més conegudes de la seva primera etapa pictòrica.

Avui dia el mas està destinat a convertir-se en un espai cultural. En aquest sentit, l'any 2013 es va constituir la Fundació Mas Miró, encarregada de convertir en realitat l'esmentat projecte ²⁰. "Tota la meua obra està concebuda a Mont-roig" deia Joan Miró i el mas va inspirar-li el cèlebre quadre *La masia*, que va ser adquirit per l'escriptor Ernest Hemingway i que actualment es troba en un dels principals museus de Washington. Sembla que gràcies a totes aquestes circumstàncies, el mas d'en Ferratges va salvar-se de ser enderrocat per a donar pas a la nova autopista i xarxa de carreteres.

En el mateix municipi, no gaire lluny del mas d'en Ferratges, hi ha el mas Romeu o d'en Romeu, que també inspirà diverses teles de Joan Miró, com, per exemple, *La casa de la palmera*. El mas Romeu fou, un temps, propietat de l'americano sitgetà Bartomeu Romeu i Casanyes ²¹, un temps jutge municipal de Mont-roig, casat amb la mont-roigenca Gaietana Benaprès, i no està de més, subratllar, de passada, que el fill d'aquest matrimoni, Gaietà Romeu i Benaprès, va fer l'any 1886, durant el temps que fou alcalde de Mont-roig, la petició

al ministeri de Gràcia i Justícia que es concedís el títol de marquès de Mont-roig al diputat Antoni Ferratges ²². El va acompanyar en la petició, l'alcalde de Badalona Francesc Guiteras. La petició fou acceptada i la reina regent Maria Cristina va concedir a Antoni Ferratges el títol nobiliari sol·licitat ²³.

La pintura de Rafael Monleón

Antoni Ferratges de Mesa, tot i la seva vida activa i atrafegada, els seus molts viatges i viure a Madrid durant les èpoques dedicades a la política, mai no va oblidar Sitges, on sovint va fer cap, i devia enyorar el tracte familiar dels seus veïns, el blau de la Mediterrània i recordava amb nostàlgia la seva arribada a Sitges amb la *Nueva Teresa Cubana*. Més d'una vegada degué haver meditat com de diferent hauria estat la seva vida si s'hagués quedat a Santiago de Cuba i hi hagués emprès alguna activitat en lloc d'haver vingut a Catalunya.

Una prova d'això és el fet que, en una de les seves estades a Madrid, va encarregar a Rafael Monleón (1843-1900), reconegut pintor marinista del Museu Naval de Madrid, un quadre que recordés la seva arribada a Sitges a bord de la *Nueva Teresa Cubana*. Monleón havia entrat al servei del Museu Naval l'any

El pintor Rafael Monleón l'any 1885

Pintura de l'any 1890, de Rafael Monleón, que representa la *Nueva Teresa Cubana* davant de Sitges

1881 i fou l'any 1890 quan va rebre l'encàrrec del marquès de Mont-roig i quan ja havien passat més de trenta anys de l'arribada del marquès a Catalunya. És probable que la pintura, d'unes dimensions de 109 per 60 centímetres, fos realitzada a Madrid mateix, seguint les descripcions i les informacions sobre Sitges i el *Nueva Teresa* donades pel mateix Ferratges, i havent vist també segurament alguna representació pictòrica de la vista de Sitges des del mar.

Anecdòticament, el quadre no inclou la silueta de la Unión Suburensa o fàbrica Tarrida, que sí que apareix en altres gravats del Sitges del segle XIX²⁴. Per altra part, en el campanar de la parròquia hi ha, al capdamunt, la imatge de la Puríssima, fet que no va tenir lloc fins l'any 1863²⁵ i que, per tant, encara no hi era quan els Ferratges van arribar a la vila, l'any 1856. De

manera que hi ha certs anacronismes. La pintura és d'un gran realisme i d'un gran valor històric, i gràcies a la generositat dels marmessors dels hereus del Marquès de Mont-roig, el matrimoni Antonio del Campo i Concepción Ruíz, forma part avui de la pinacoteca de Maricel²⁶.

Can Ferratges

Antoni Ferratges tenia un germà, Fernando, del qual tenim escassíssimes notícies, que va dedicar-se a la carrera judicial, va ser magistrat de l'audiència de Madrid i va morir, en aquella capital, el mes de març de 1904. També havia passat, en més d'una ocasió, per Sitges i era gendre de Joan Tarrida Ferratges²⁷.

Joan Tarrida Ferratges degué coincidir poc a Sitges amb el seu cosí el marquès de Mont-roig, atès que, contràriament al marquès, que passà la seva vida activa a la península, Joan Tarrida va dedicar una bona part de la seva vida als negocis a Santiago de Cuba. L'any 1874 Joan Tarrida devia considerar que la seva missió a les Antilles ja s'havia acabat i va tornar a Sitges. Aquí, l'any 1847, seguint la moda del temps, s'havia instal·lat, com hem anotat més amunt en parlar de Rafel Masó, una fàbrica de filats al que llavors era el torrent de la Bassa-rodona, amb la seva xemeneia i el corresponent fum, signe del progrés en aquells temps de la revolució industrial.

Després d'haver passat per diverses mans, aquella fàbrica de filats, amb una gran extensió de terrenys, restà inactiva i Joan Tarrida se'n va fer càrrec i la va adaptar a la fabricació de sabates per a la qual tenia una concessió especial per a cosir-les a màquina²⁸. La iniciativa tingué un cert èxit i tingué el seu principal mercat a Cuba, però,

Can Ferratges al carrer de la Bassa-rodona

a finals del segle XIX, amb la pèrdua de les colònies, començà a declinar. Joan Tarrida va traspasar-la, abans de morir, al seu fill Joan, però, finalment, el 1908 la fàbrica va fer fallida i va tancar portes, amb la consegüent contrarietat per part pròpia i dels seus treballadors.

La fàbrica va ser venuda en pública subhasta i fou adquirida pel grup Ferratges, Portabella i Clotet²⁹. Els

nous propietaris, entre els quals destacava Joan Ferratges i Tarrida, nebot del marquès de Mont-roig, van aprofitar les parets mestres de la fàbrica i van convertir l'edifici en diversos habitatges que actualment encara sobreviuen al carrer de la Bassa Rodona, coneguts popularment amb el nom can Ferratges o de les cases d'en Ferratges.

¹ Vegi's informació molt completa sobre el marquès de Mont-roig, en els 8 articles de Martí Rom titulats *El marquès de Mont-roig. A la recerca d'una ombra*, publicats a la revista *Ressò mont-roigenc* (I en el n° 67 (1998), II en el n° 68 (1998), III en el n° 69 (1999), IV en el n° 70 (1999), V en el n° 71 (1999), VI en el n° 72 (1999), VII en el n° 73 (2000) i VIII en el n° 74 (2000).

² Arxiu Històric Municipal de Sitges: *Inventari de la cort del Batlle 1825-1862*.

³ David Jou i Andreu: *Els sitgetans a Amèrica i diccionari d'americanos*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 2008, pag 492.

⁴ Martí Rom, articles citats.

⁵ *El Baluart* 28.II.1909 p 3

⁶ Emerencià Roig i Raventós: *Com anaren a Amèrica els nostres avis*, a *El Eco de Sitges* 25.X.1925.

⁷ David Jou i Andreu: *La fàbrica Compañía Suburensa, primera manifestació de la revolució industrial de Sitges*, a *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans* n° 123 novembre de 2007.

⁸ Arxiu Històric Municipal de Sitges: *Padró de 1849*.

⁹ David Jou i Andreu: *Els sitgetans a Amèrica i diccionari d'americanos*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 2008, pag 429-30.

¹⁰ Sobre Gaietà Tarrida i Ferratges, que va ser alcalde de Sitges durant gairebé deu anys, vegi's Josep Torelló i Junyent, *Sitges 1865-1877: revolució, guerra i música. Sitges*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 2001, pag 216

¹¹ Segons la pàgina web del Congrés dels Diputats (consulta d'agost de 2017), Antoni Ferratges de Mesa fou elegit diputat pel partit progressista pel districte de Vic a les eleccions de 15 de gener de 1869 i pel districte de Granollers a les del 8 març de 1871 i 2 d'abril de 1872. Després, i ja pel partit liberal, fou elegit ininterrompudament diputat per Granollers des del 21 d'agost de 1881 fins al juliol de 1895. Fou senador per Barcelona entre 1896 i 1898, i tornà a ser elegit diputat per Granollers el 13 d'abril de 1898, fins que va deixar l'escó quan va ser nomenat senador vitalici, el mateix any 1898. Altres fonts indiquen que també fou governador civil de Girona i de Castelló de la Plana.

¹² *El Eco de Sitges* 22.VII.1886.

¹³ *El Eco de Sitges* 8.V.1887.

¹⁴ *El Eco de Sitges* 24.VII.1887

¹⁵ Llavors era un districte molt gran, que comprenia fins i tot grans pobles de la costa de Llevant, com Badalona.

¹⁶ *El Eco de Sitges* 20.V.1894.

¹⁷ *El Eco de Sitges* 23.IX.1894.

¹⁸ *El Eco de Sitges* 24.IV.1898.

¹⁹ Ignasi Mª Muntaner: *El terme de Sitges i la seva rogalia. Els seus noms de lloc*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 2017, pàg 374.

²⁰ *Diari de Tarragona* 25.III.2015 pag 24.

²¹ Bartomeu Romeu i Cassanyes tingué vuit germans, Antoni, Cristòfol, Josep, Magí, Manuel, Miquel Sebastià i Serafí, i una germana, Fructuosa, els quals van seguir diferents camins a la vida. Bartomeu, Josep, Miquel i Serafí van anar a Amèrica, Manuel i Sebastià s'establiren a València, Magí va quedar-se a Sitges i Cristòfol marxà a Isla Cristina, on fou comerciant i alcalde durant molts anys. Fructuosa va viure a Sitges, Isla Cristina i Tarragona. Amb tot, una gran part dels germans passà, en un moment o altre, per Isla Cristina. Vegi's David Jou i Andreu: *Els sitgetans a Amèrica i diccionari d'americanos*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 2008, pag 404. I David Jou i Andreu: *Els sitgetans a Isla Cristina*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 1982 pag 108

²² Vegin-se els articles de Martí Rom citats

²³ *El Eco de Sitges* 24.VII.1887.

²⁴ Vegi's el popular gravat de Sant Bartomeu i Santa Tecla, editat el 1854.

²⁵ Bernardí Llopis i Pujol i Mn. FélixClarà Carbonell: *Dos treballs d'història de Sitges de mitjans del segle XIX*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 1982 pag 67

²⁶ El mes d'octubre de 2014, el Consorci del Patrimoni de Sitges va dedicar a aquesta obra una de les fitxes dites *Peça del mes*, a càrrec de Pere Izquierdo. El quadre representa el *Nueva Teresa Cubana* vist per l'aleta d'estribord, amb tot el velam al pare, operació que permet tenir el vaixell poc o molt immòbil gràcies a la contraposició de la força de les veles. El vaixell dispara una canonada de salutació amb el canó que els velers, mancats encara de sirenes de vapor, usaven habitualment en moments de boira molt espessa i que també usaven per a senyals i salutacions. També s'hi veu una barqueta, que probablement va ser l'encarregada de desembarcar la família Ferratges. Al fons hi ha Sitges. És una imatge que el jove Ferratges degué recordar tota la vida i que va explicar al pintor Monleón al cap d'un quart de segle.

²⁷ *El Eco de Sitges* 29.I.1899.

²⁸ Poc temps després, es va ajuntar a Joan Tarrida Rafel Costa Molet, fundador de la *Revista Suburensa*, que va instal·lar al seu costat, per a proveir la fàbrica, una fàbrica de gas. La fàbrica de gas, tot i tenir durant uns anys un seguit de problemes econòmics i financers, representà un pas endavant més en la modernització del Sitges de l'època.

²⁹ *El Baluart de Sitges* 25.XII.1909.

CAN GIRONA DEL CAMÍ (I)

Àngels Jordà i Alsina

En el nostres dies, Can Girona és una casa de pagès que hi ha a mà esquerra de la carretera comarcal C 31 que va de Sitges a Vilanova, aproximadament cap a la meitat del tram conegut com la recta de la Mata. Antigament va ser, junt amb les terres que l'envoltaven, la propietat d'una família d'aquest cognom. Per a distingir-los dels Girona que vivien al carrer Major, eren coneguts com els Girona de Miralpeix –"ego Anthonius Gerona, agricola termini de Miralpeix"–, donat que can Girona pertanyia a la quadra de Miralpeix ¹, que des de l'any 1413 estava sota la jurisdicció civil del batlle de Sitges, encara que eclesiàsticament va seguir depenent, fins al segle XX, de la parròquia de Sant Pere de Ribes ² Per tant, es podria dir que els seus habitants vivien a Sitges però naixien i morien a Ribes. També se'n deia can Girona del Camí perquè era al costat de l'antic camí ral que anava de Sitges a Vilanova –"et a circio in camino regali veteri"–.

Sabem que can Girona tingué aquest nom des de mitjans del segle XVI. El primer propietari de cognom Girona va ser Francesc Girona –"Anthonii Gerona, qui fuit Francisci Gerona et antea Petri Sala" ³–. Anteriorment havia pertangut a la família Sala, i se'n deia mas Sala. En el fogatge de l'any 1515, la cap de casa del mas Sala era Madona Sala, vídua ⁴. I encara abans de ser el mas Sala, era, l'any 1417, el mas Roig, propietat de Pere Roig, fill de Guillem –"antiquitus vocatum Roig et postea Sala"–. Més tard, quan els Roig s'annexionaren el mas Vidal de les Cases, fou conegut també amb el nom de mas Roig de les Cases ⁵.

Segons el capbreu de 1611, en tal any el propietari de can Girona era Antoni Girona, pagès. En de la seva heretat hi havia també un altre antic mas de Mi-

ralpeix, el mas Vidal de la Coma –"cum duobus aliis mansis eidem unitis et incorporatis, voccatis alter mansus Vidal de la Coma et alter mansus Vidal de les Cases" ⁶–. Antoni Girona vivia a can Girona amb la seva família, dedicat al conreu dels terrenys del mas, que s'estenien d'est a oest des de la riera de Ribes fins el turó de Miralpeix. En aquella època, les terres dels Girona, llevat d'un tros de bosc situat a la Coma ⁷, estaven dedicades principalment al conreu de cereals i a la pastura.

Antoni Girona degué morir poc temps després i l'heretà el seu fill Ramon –"Raimundi Girona pertinebat et spectabat tamquam filium unicum Anthonii Girona, patris sui avique mei"– ⁸. El 1663, el pagès de Miralpeix Ramon Girona ja era mort, així com la seva esposa, que es deia Magdalena. Ho sabem pels capítols matrimonials signats, a finals de juliol d'aquest any, entre la seva filla Esperança i Josep Valls, pagès de Castelldefels. L'aleshores propietari de can Girona era un germà de la núvia, també anomenat Ramon.

Sembla que aquest segon Ramon Girona va rebre del seu pare, una heretat plena de deutes, ho demostra l'escàs dot que va poder donar a la seva germana Esperança, 140 lliures, a pagar a molt llarg termini i un senzill aixovar, que no va necessitar caixa de núvia perquè cabia en un mocador de fer farcells ⁹. Com els seus avantpassats, aquest Ramon Girona era pagès, i, com ells, vivia a can Girona amb la seva esposa, anomenada Marianna, i els seus fills. L'any del Capbreu, el 1680, era propietari d'uns 65 jornals de terreny a la quadra de Miralpeix, on conreava cereals i vinya. L'heretat, que tenia una part de muntanya i un bosc, disposava d'una bona mina d'aigua, de ben segur feta servir per al cultiu d'un hort destinat al consum domèstic.

Poc a poc, Ramon Girona va anar arrançant els seus problemes econòmics, de manera que les seves filles pogueren casar-se ja ben dotades. Quan el 1687, Maria Girona es va casar amb Bartomeu Sariol i Requesens, mariner, va rebre dels tutors nomenats pel seu pare, que havia mort el 1682, –el germà de la noia, l'hereu Andreu Girona, encara era molt jove– un dot de 300 lliures barcelonines ¹⁰. El marit de la noia, Bartomeu, era germà de Josep Sariol, patró

Vista aèria de can Girona

d'una embarcació de vela llatina de 200 quintars de càrrega, tripulada per tres mariners –possiblement Bartomeu Sariol n'era un–, i un minyó ¹¹.

Temps després, a finals de juliol de 1690, una germana de Maria, dita Anastàsia, es va casar, a la parròquia de Sitges, amb Bartomeu Benaprès i Vidal, vidu de Magdalena Oliver i Tries, mariner, hereu de Bartomeu Benaprès, el fuster del carrer de la Carreta de la casa del porxo. Bons dots, bons casoris, calia mirar per la hisenda, i qui millor que dos gendres mariners per comercialitzar pels ports de la mediterrània el producte de les vinyes de can Girona.

Can Girona en un dibuix de Roig Estradé, de l'any 1969

L'any 1712 Andreu Girona, pagès de Miralpeix, va haver de presentar-se davant del tribunal de la Reial Audiència perquè la seva germana Llúcia Girona, vídua en primeres núpcies de Francesc Vidal, pagès, i casada ara amb Joan Escofet, mariner de Vilanova, li havia posat un plet per qüestions d'herència. Es conserva una descripció de la posició social del primer espòs de Llúcia, Francesc Vidal: "Francesc Vidal era fill de molt bona casa. Tingut y reputat públicament per home de bona fama vida y costums y de qualitat igual y proporcionada ab la de la dita Llúcia, a fi y efecte de poder contractar matrimoni ab aquella" ¹².

L'any 1716, l'hereu Andreu Girona, tenia, segons el padró que acompanya el cadastre, 43 anys, estava casat amb Caterina Pujol i Raventós, nascuda a Sitges l'any 1673, i tenia sis fills, Maria, Josep, Andreu, Marianna, Teresa i Caterina. L'any 1691, abans de casarse, Andreu i Caterina havien signat capítols matrimonials, i en ells, el pare de la núvia, Joan Pujol i Vidal, pagès, hisendat del carrer Major, va dotar la seva filla amb 400 lliures barcelonines i un generós aixovar consistent en robes per la casa, joies i vestits ¹³.

Segons el padró, la família Girona i Pujol vivia a can Girona, on Andreu, "per ser inhàbil, no se aplica a cosa alguna". No sabem en què consistia la inhabilitat d'Andreu, ni com ni quan l'havia adquirit, però degué ser després del seu casament, ja que en el capítols de 1691 declarava ser pagès de Miralpeix. Josep i Andreu, els fills, a diferència dels nois Girona del carrer Major de Sitges, que eren estudiants, no anaven a escola i tampoc no tenien edat per a fer-se càrrec de la hisenda, que possiblement administrava la seva mare; fent treballar les terres a pagesos a jornal.

Aquestes terres eren 25 jornals de vinya, 16 jornals de cereals, principalment blat, 9 jornals de camp erm amb 60 peus d'olivera, i 20 jornals de muntanya amb garrofers. Com es pot veure, a inicis del segle

XVIII la plantació de vinya guanyava terreny al conreu de cereals, gràcies a l'increment de la demanda de raïm destinat a l'elaboració de vi i d'aiguarent. Al cadastre de 1716, Andreu Girona també declara tenir la propietat d'una casa amb corral i pallissa: "La casa consisteix en lo corral o baluart ¹⁴ y sinch aposentos al sòl de la terra y quatre aposentos al primer sostre".

Pel padró de 1718 ¹⁵ sabem que un any abans havia nascut a can Girona un fill anomenat Ignasi, i que el pare "no sustenta sa casa per estar ausent sens saber-se cosa d'ell". Aquest Andreu Girona amagava molts secrets, i ens hem de preguntar a on degué anar aquell home "inhàbil", deixant la hisenda i la família, sola al mig del no res. En qualsevol cas, l'any 1732 ja estava localitzat, perquè en el registre del casament del seu fill Andreu en els llibres parroquials, consta com a "habitant en Vilanova".

Dels set fills de cognom Girona i Pujol, 5, com a mínim, varen arribar a l'edat adulta: Maria, la pubilla, que el 28 de desembre de 1728 es casà a l'església parroquial de Sitges amb Bartomeu Llopis i Vidal, hortolà, hereu d'una sínia de l'Estanyol dita can Saloma, Andreu, el fill segon, pagès, casat el 7 de desembre de 1732 amb Maria Falç i Cassanyes, filla de Pere Falç i Sardà, hortolà de Sitges, Caterina, la filla petita, casada el 28 de maig de 1741 amb Francesc Virella i Coll, pagès natural de Sant Pere de Ribes, Ignasi, també pagès, casat el 21 de desembre de 1743 a Santa Maria de la Geltrú amb Maria Urpí i Duran, vídua Albornar; i Josep, l'hereu de can Girona.

Josep Girona i Pujol, que el 1718 tenia uns 12 anys, degué morir entre l'any 1750 ¹⁶, any en què actuà com a testimoni del seu germà Ignasi, i el 1758 ¹⁷, quan Antònia Alset, vídua de Josep Girona, pagès de la quadra de Miralpeix, elevà un memorial davant del veguer de Vilafranca del Penedès, sol·licitant la devolució de dos muls carregats de carços confiscats pels regidors

de Sitges. L'any 1772, segons el cadastre ¹⁸, la mestressa de can Girona era, encara, Antònia Alset, que hi vivia amb l'hereu, Josep Girona i Alset, la seva família i dos mossos, que treballaven, amb l'hereu, les terres de l'heretat, més de 67 jornals, amb un tros d'hort, garrofers, camp erm per a pastures, terres de conreu plantades de cereals i, sobretot, vinyes.

A can Girona, com a gairebé totes les cases de pagès, s'elaborava vi, que antigament estava destinat al consum domèstic o local, però a finals del segle XVIII la demanda sorgida dels nous mercats americans va fer augmentar notablement la producció dedicada a l'exportació, ho sabem per l'abundància de cups que encara avui es conserven a can Girona.

¹ Ignasi Mª Muntaner: *El terme de Sitges i la seva rodalia. Els seus noms de lloc*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 2016, vol I pag 366.

² Els arxius parroquials de Sant Pere de Ribes van desaparèixer durant la guerra civil.

³ AHS. *Capbreu de 1611* pag 199: Montserrate Coll, pagès, i de la seva esposa Elisabet.

⁴ Xavier Miret i Mestre: *La quadra de Miralpeix*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 1983, pag 3.

⁵ Vegi's Muntaner o c, vol I pag 278 i vol II pag 602.

⁶ AHS. *Capbreu de 1611* pag 158: Antoni Girona, pagès de Miralpeix, declara ser propietari d'un mas a Miralpeix. Dit mas afronta a l'E amb la riera de Ribes i amb Tomàs Alba, comerciant de Barcelona, al S amb Montserrate Coll, Antoni Cassanyes, Joan Aravítg i Francesc Font, notari de Barcelona, a l'O amb la muntanya i el castell de Miralpeix i al N amb altres honors del declarant i amb l'antic camí reial.

⁷ Vall de Miralpeix (vegi's Muntaner o c, vol. I pag 163).

⁸ AHS. *Capbreu de 1680* pag 274: Ramon Girona, pagès de Miralpeix.

⁹ AHS. *Capítols matrimonials 1618-1673*, pag 67, 27.VII.1663: Capítols signats entre Esperança Girona, filla de Ramon, pagès de Miralpeix i de Magdalena, difunts, amb Josep Valls, pagès de Castelldefels, fill de Francesc, pagès, i de Maria, difunts. Ramon Girona, pagès, dota la seva germana amb 140 lliures a pagar a terminis i amb un aixovar consistent en sis camises, sis tovallons, dos llençols, una flassada, dues tovalloles, unes estovalles, dues coixineres, i dos vestits d'estamena.

¹⁰ AHS. *Capítols matrimonials 1678-1688*, any 1687, pag 423: Capítols signats entre Maria Girona, filla de Ramon, pagès de Miralpeix, difunt i de Marianna, viva, amb Bartomeu Sariol i Requesens, mariner, vidu de Maria Oliver i Tries, fill de Jacint, mariner difunt, i de Jerònima, viva. Marianna, vídua de Ramon Girona, Andreu Gibert, i el reverend Ramon Batlle, rector de la parròquia de Sant Pere de Ribes, com a tutors d'Andreu, Maria, Anastàsia i Llúcia Girona, menors d'edat, segons testament dictat per Ramon Girona l'any 1681, atorguen a Maria Girona, un dot de 300 lliures barcelonines.

¹¹ AHS. *Cadastre de 1716*: Llistat de les barques i mariners de la vila de Sitges. Un quintar equival, aproximadament, a 41 kg.

¹² AHS. *Processos i actuacions jurídiques 1609-1800*, n° 1/1712.

¹³ AHS. *Capítols matrimonials 1690-1700*, vol I, any 1691, pag 98: Capítols signats entre Andreu Girona, pagès de Miralpeix, fill de Ramon, pagès de Miralpeix, i de Marianna, difunts, amb Caterina, filla de Joan Pujol i Vidal, pagès de Sitges, i de Caterina Raventós i Codorniu, vius.

¹⁴ En l'àmbit rural, un baluard eren les parets altes o edifici de defensa que hi havia davant d'algunes masies.

¹⁵ AHS. *Cadastre de 1716 i Padrons de 1716 i 1718*.

¹⁶ Vicenç Carbonell i Virella: *Masies comarcals. Can Girona del Camí*, Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, 1988.

¹⁷ AHS. *Llibre del Consell de la Universitat de Sitges 1758-1782*, 11.IX.1758, pag 8.

¹⁸ AHS. *Cadastre de 1772*, n° 711: Peça de terra situada en la partida dita el manso Girona, pròpia d'Antònia Girona, vídua. Casas repartides pel terme, n° 672: Casa d'Antònia Alset, vídua de Josep Girona. Josep Girona i Alset, pagès de personal major; i Cristòfol Ferret i Salvador Vidal, mossos de personal menor

EL GRUP D'ESTUDIS SITGETANS

TREBALLA DES DE FA MÉS DE QUARANTA ANYS
PER LA CULTURA SITGETANA
PUBLICANT LLIBRES I FENT CONFERÈNCIES I EXPOSICIONS
SOBRE TEMES LOCALS

SI VOLS AJUDAR-LO, FES-TE'N SOCI